Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media 2019, nr 2 (33), s. 115–122
ISSN 2451-2575 (wersja elektroniczna)
GICID 71.0000.1500.0677
CC BY SA
DOI: 10.31261/NB.2019.33.08

Dorota Siwecka
Zakład Bibliografii i Informacji Naukowej
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Wrocławski
e-mail: dorota.siwecka@uwr.edu.pl
https://orcid.org/0000-0003-1649-7579

XII Ogólnopolska Konferencja z cyklu „Automatyzacja bibliotek" pt.: „Biblioteki w cyberprzestrzeni: Inspiracje Światowego Kongresu IFLA Wrocław 2017" (Warszawa, 13–14 listopada 2018 r.)

W połowie listopada 2018 r. w Warszawie już po raz dwunasty odbyła się ogólnopolska konferencja z cyklu „Automatyzacja bibliotek", organizowana cyklicznie od 1991 r. Głównymi organizatorami wydarzenia były: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich oraz Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy – Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego. Tematyka prezentacji dotyczyła głównie nowych technologii stosowanych w bibliotekach różnego typu, w pewnej mierze jako pokłosie trendów prezentowanych w trakcie Światowego Kongresu IFLA – największej dorocznej międzynarodowej imprezy z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, w 2017 r. zorganizowanej we Wrocławiu przy dużym zaangażowaniu polskich bibliotek publicznych.

Konferencję otworzyła przewodnicząca SBP Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska, zwracając uwagę na fakt, że początkowe edycje były poświęcone przede wszystkim automatyzacji bibliotek publicznych. Jednak postępujący rozwój technologicznych rozwiązań stosowanych w bibliotekarstwie sprawia, że tematy przedstawiane w trakcie spotkań coraz częściej dotyczą także bibliotek innych typów. Pokazuje to kierunek rozwoju, w jakim podąża współczesne bibliotekarstwo – wykorzystywania nowych technologii w bardzo szerokim, do tej pory niespotykanym wymiarze.

W trakcie dwóch dni można było wysłuchać 23 interesujących wystąpień w ramach sześciu sesji. Sesję pierwszą, wprowadzającą otworzył Marek Nahotko (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie) wystąpieniem *Generacje technologii informacyjnych w automatyzacji bibliotek. Ewolucja i rewolucja*. Autor przedstawił rozwój generacji systemów bibliotecznych, począwszy od zintegrowanych systemów bibliotecznych, poprzez systemy OPAC, systemy II generacji wykorzystujące algebrę Boole'a, systemy III generacji ze zmieniającym się interfejsem, systemy IV generacji z zastosowaniem hipertekstu, systemy V generacji – integrującej rozwiązania Web 2.0, po najnowsze rozwiązania VI generacji, czyli wprowadzanie tzw. Discovery Systems, VII generacji implementującej modele FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records) i RDA (Resource Description and Access), oraz VIII generację, wykorzystującą model przechowywania danych w chmurze i technologię otwartych danych powiązanych (LOD – Linked Open Data). M. Nahotko dokonał również podsumowania wiadomości dotyczących rozwoju sposobów funkcjonowania bibliotek. Jego referat był świetnym wprowadzeniem do treści prezentowanych w trakcie kolejnych wystąpień.

Sesja druga, *Nowe modele budowy metadanych i dostępu do informacji*, rozpoczęła się od wystąpienia Doroty Siweckiej (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego) pt. *Projekty Linked Open Data w europejskich bibliotekach narodowych*, w którym autorka przedstawiła wyniki badań przeprowadzonych na projektach realizowanych w latach 2008–2017. W ostatnim dziesięcioleciu kilkanaście europejskich bibliotek narodowych zdecydowało się udostępnić swoje dane jako LOD. Autorka przedstawiła informacje o sposobach udostępniania danych (zarówno formaty, jak i licencje, na prawach których dane trafiają do sieci), typy danych (bibliograficzne, katalogowe, autorytatywne), źródła danych (m.in. katalogi, kartoteki haseł wzorcowych, biblioteki cyfrowe, tezaurusy), wykorzystywane schematy i wzorce danych (m.in. SKOS – Simple Konwledge Organization Systems, BIBO – Bibliographic Ontology, DC – Dublin Core, FOAF – Friend of a Friend) oraz informacje o zasobach, z którymi wiąże się dane w tego typu projektach (m.in. Wikipedia, DBpedia, VIAF, GeoNames, katalogi bibliotek, biblioteki cyfrowe). Ponadto zaprezentowała przykłady i krytyczne wnioski dotyczące przede wszystkim sposobów opisywania tego typu projektów.

Leszek Śnieżko (Centrum NUKAT, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie) w prezentacji *RDA w kontekście Linked Data* poszerzył i uszczegółowił treści poprzedniego wystąpienia o wiadomości dotyczą-

ce wykorzystania opracowywanych przez Bibliotekę Kongresu nowych przepisów katalogowania – RDA. Prelegent zwrócił uwagę na szansę dla bibliotek na uwolnienie danych z bibliotecznych silosów i zwiększenie dzięki temu widoczności bibliotek w sieci. Ponadto przedstawił praktyczną kwestię wdrażania poszczególnych rozwiązań RDA w katalogu NUKAT.

Trzeci referat, *Big (meta)data – metadane jako źródło do badań w wielkiej skali*, wygłosił Piotr Malak (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego). Autor, wychodząc od definicji Big Data, zaprezentował m.in. kluczowe narzędzia do analizy wielkich zbiorów danych, sposoby analiz dotyczących m.in. typów publikacji czy skali współpracy naukowej, a także metody wizualizacji ich wyników. Omówił problemy pojawiające się podczas analizowania dużych zbiorów danych bibliotecznych (wynikające przede wszystkim z jakości metadanych i różnych form ich prezentacji).

Na zakończenie sesji głos zabrał przedstawiciel firmy MOL Sp. z o.o. Marcin Mystkowski. Jego referat *Cyberprzestrzeń: nowa przestrzeń, stare problemy* był poświęcony zagadnieniom przechowywania i migracji metadanych pomiędzy systemami bibliotecznymi, m.in. na przykładzie Książnicy Podlaskiej w Białymstoku.

Sesja trzecia, *Nowe technologie, nowe narzędzia, nowe media w bibliotekach*, rozpoczęła się od prezentacji Tomasza Sopyły (Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy – Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego) *Korzyści, wyzwania i problemy w zastosowaniu chmury publicznej w bibliotekach*. Autor podał definicję chmury obliczeniowej, jej typy i modele oraz przykłady zastosowania chmur obliczeniowych w bibliotekach publicznych. Ukazał korzyści, jakie wypływają z przyjęcia takiego rozwiązania (m.in. szybkie wdrożenie nowych usług dla użytkowników, ułatwienie administracji usługami, automatyczna aktualizacja oprogramowania, zabezpieczenie danych i możliwość ich odtworzenia po awarii), a także najważniejsze wyzwania i problemy z nim związane (m.in. zmiana mentalności kadry zarządzającej i użytkowników, integracja z „klasycznym” oprogramowaniem, skomplikowana kalkulacja kosztów, konieczność szkolenia personelu IT). Na zakończenie scharakteryzował kolejne kroki, jakie doprowadziły do wyboru oprogramowania Oracle Cloud w Bibliotece na Koszykowej.

Jakub Ruszała i Karolina Ruszała, reprezentujący firmę 11th Dimension, w prezentacji pt. *Wykorzystanie wirtualnej rzeczywistości w kulturze i sztuce* omówili narzędzia przeznaczone do VR (Virtual Reality, wirtualna rzeczywistość), ich wady i zalety, oraz podali przykłady wykorzystywania rzeczywistości wirtualnej w różnych instytucjach kul-

tury, m.in. poprzez digitalizację dzieł sztuki i zabytków, która skutkuje ułatwieniem odbiorcom dostępu do obiektów, prezentacją zniszczonych lub nieistniejących już dzieł, możliwością pokazania ich z innej perspektywy, dodaniem do znanego dzieła efektów wizualnych czy dźwiękowych, a nawet interakcją z prezentowanymi eksponatami. Prelegenci wymienili najważniejsze założenia towarzyszące decyzji wykorzystania VR w instytucjach kultury (komfort projekcji, organizacja procesu projekcji, wybór rekomendowanego rodzaju doświadczeń), a także najlepsze formy promocji (materiały audiowizualne, promocja w mediach społecznościowych, podtrzymywanie komunikacji z użytkownikami, tworzenie wydarzeń online).

Aneta Siwka w wystąpieniu pt. *Nowoczesność i innowacyjność w bibliotece* przedstawiła funkcjonowanie Centrum Innowacji PRZEJŚCIE – specjalnego oddziału Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu. Placówka w znacznej mierze nie przypomina typowej biblioteki. Organizowane są tu przede wszystkim warsztaty z VR, warsztaty komputerowe dla seniorów, kursy programowania (m.in. SQL, C++), obsługi drukarki 3D, warsztaty technologiczne łączące zagadnienia elektroniki i programowania. Prowadzony jest również piątkowy klub gamingowy, odbywają się wystawy we współpracy z różnymi instytucjami (m.in. Akademią Sztuk Pięknych czy wrocławskim hospicjum), koncerty i spotkania z młodymi innowatorami. Pracownicy Biblioteki przygotowują też gry mobilne na terenie miasta promujące czytelnictwo.

W ostatnim referacie w tej sesji, zatytułowanym *Biblioteka „pod ręką"*, Piotr Kurpiel (Sygnity Business Solutions S.A.) zaprezentował nowe możliwości multiwyszukiwarki Prolib Integro oraz związanej z nią aplikacji mobilnej mProlib. Funkcje aplikacji, które współczesnym użytkownikom, niemal w każdej sferze życia posługującym się smartfonami, ułatwiają korzystanie z systemu bibliotecznego, to m.in.: nawigacja fasetowa, pokazanie informacji o lokalizacji książki na regale, możliwość zamówienia kserokopii lub skanu, zintegrowanie z książkomatem, powiadomienia typu *push* lub sms, ustawienie przypomnień w kalendarzu.

Sesję czwartą, *E-państwo, e-kultura, e-nauka, e-biblioteka*, rozpoczęło wystąpienie Łukasza Kozaka (Biblioteka Narodowa w Warszawie) *Rozwój Polony w projekcie OMNIS*. Autor przedstawił rozwiązania wykorzystywane w bibliotece cyfrowej Polona (m.in. otwarte API), zwrócił też uwagę na skutki integracji Polony z Repozytorium Cyfrowym BN i Academicą w ramach projektu OMNIS: rozwój oferty dla bibliotek różnego typu, mający na celu doprowadzenie do powstania jednej centralnej biblioteki, do której może się przyłączyć każda biblioteka

posiadająca zbiory cyfrowe; możliwość udostępniania pojedynczych artykułów dostępnych w ramach OA; wizualizację obiektów w sieci semantycznej.

Do czego potrzebny jest NUKAT w życiu bibliotekarzy-praktyków?– na zawarte w tytule swego referatu pytanie udzieliła odpowiedzi Ewa Kobierska-Maciuszko (Centrum NUKAT, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie), powołując się m.in. na liczby, które określają skalę wykorzystania centralnego katalogu (ponad 15 mln skopiowanych rekordów w 2017 r.), ofertę metodyczną i szkoleniową, współpracę z międzynarodowymi instytucjami (OCLC, VIAF, EURIG i RDA S.C.). Autorka scharakteryzowała relacje między katalogiem NUKAT a Biblioteką Narodową. Zwróciła uwagę na brak współpracy obu instytucji oraz przywołała kierowane przez biblioteki naukowe obawy dotyczące tego, czy e-usługa OMNIS zastąpi NUKAT. Przy tej okazji warto zwrócić uwagę na porównującą obie instytucje infografikę dostępną w prezentacji konferencyjnej: (http://www.sbp.pl/repository/dokumenty/2018/Konferencja/prezentacje/S4_12_Ewa_Kobierska-Maciuszko.pdf).

Tomasz Gruszkowski (Biblioteka Narodowa w Warszawie), pozostając w tematyce rozwiązań wprowadzonych przez Bibliotekę Narodową, wygłosił referat pt. *Patrimonium jako nowe otwarcie Biblioteki Narodowej i Biblioteki Jagiellońskiej* w odniesieniu do programu IFLA Global Vision. Autor podał informacje na temat współpracy Biblioteki Narodowej i Biblioteki Jagiellońskiej w zakresie digitalizacji łącznie ponad miliona obiektów (map, atlasów, czasopism, starodruków, rękopisów, książek, nut, grafik i rysunków, druków ulotnych) pochodzących m.in. z Narodowego Zasobu Bibliotecznego i udostępnienie ich w bibliotece cyfrowej POLONA.

W kończącej tę sesję prezentacji pt. *Polska Platforma Medyczna. Portal zarządzania wiedzą i potencjałem badawczym* Paweł Tarkowski (Warszawski Uniwersytet Medyczny) omówił organizację pracy nad tym projektem. Jego głównym celem jest stworzenie jednej platformy danych dla ośmiu współpracujących instytucji i umożliwienie ponownego wykorzystania tych danych przez inne systemy. Na Polskiej Platformie Medycznej mają być gromadzone informacje o monografiach, rozdziałach, artykułach z czasopism, patentach, rozprawach doktorskich, danych badawczych i innych dokumentach, informacje o projektach i grantach, wydarzeniach, oraz tworzone profile naukowców.

W drugim dniu konferencji, w sesji piątej, zatytułowanej *Biblioteki: integracja i współpraca*, jako pierwsza głos zabrała Małgorzata Jezierska (Biblioteka Narodowa w Warszawie), prezentując *Raport o stanie komputeryzacji bibliotek publicznych w 2018 r. – biblioteki publiczne*

skomputeryzowane czy komputeryzujące się. W 2018 r. duży nacisk w badaniach położono na wykorzystywanie e-usług w bibliotekach – okazuje się, że 75,5% bibliotek publicznych w Polsce wykorzystuje w swojej działalności minimum jedną e-usługę. Są to m.in. katalogi online, zintegrowane systemy biblioteczne (z możliwością zamawiania, rezerwacji, prolongaty, z elektronicznymi powiadomieniami o terminie zwrotu), aplikacje dla urządzeń mobilnych (umożliwiające m.in. zapisanie się do biblioteki, logowanie się na koncie, tagowanie, dodawanie opinii, tworzenie własnych wirtualnych półek, płatności online z tytułu zamówionych skanów lub za przetrzymanie książki). Ponadto około 77% bibliotek publicznych ma własną stronę WWW. Dokonano również analizy różnego typu usług interaktywnych oferowanych przez biblioteki (formularze WWW wykorzystuje 15% bibliotek, komunikatory i czaty – 20% bibliotek, blogi – 17% bibliotek, profil w mediach społecznościowych – 53% bibliotek). Ponadto 30% bibliotek oferuje swoim użytkownikom dostęp online do zasobów licencjonowanych, a 10% do zasobów e-learningowych. Autorka omówiła również najczęściej występujące trudności związane z komputeryzacją bibliotek (m.in. szybkie zużywanie się infrastruktury, sprzętu i oprogramowania, czy czynniki ludzkie, takie jak brak odpowiednich szkoleń i odpowiedniego wsparcia informatycznego).

Izabela Ronkiewicz-Brągiel (Biblioteka Kraków) w prezentacji pt. *Integracja baz czytelniczych i bibliograficznych na przykładzie Biblioteki Kraków* omówiła działania związane z połączeniem miejskich bibliotek w Krakowie w ramach projektu „Kraków Miasto Literatury UNESCO": stworzenie jednolitej zintegrowanej karty bibliotecznej (Krakowska Karta Czytelnika) oraz połączenie danych z dwóch systemów (PATRON i SOWA) i danych pochodzących z bibliografii regionalnej. Do tego celu wykorzystano oprogramowanie SOWA2SQL. Informacje na temat działalności placówek dostępne są na portalu krakowczyta.pl, na którym udostępniono m.in. multliwyszukiwarkę i blog, umożliwiając użytkownikom tworzenie indywidualnych kolekcji, prolongatę książek, ich zamówienia i rezerwacje.

Podobne przedsięwzięcie w Warszawie uczynił tematem Leszek Napiontek (Urząd m.st. Warszawy – Biuro Kultury) w referacie pt. *Program rozwoju bibliotek warszawskich*. Projekt ten, zaplanowany na lata 2017–2020, zakłada m.in. budowę katalogu centralnego (utworzenie multiwyszukiwarki, centralnej bazy czytelników, uzupełnienie systemu o interfejs API, integracja katalogu z portalem e-usług w Warszawie), stworzenie nowej identyfikacji wizualnej, podjęcie działań skierowanych do bibliotekarzy (m.in. wartościowanie stanowisk, wyrównanie

płac, opracowanie programu szkoleń, umocnienie współpracy, wprowadzenie książkomatów, organizowanie kampanii promocyjnych).

Sesję piątą zakończyły wystąpienia sponsorów. Jerzy Nowak (Techsoup Polska) w wystąpieniu pt. *Nowe technologie dla bibliotek* przedstawił ciekawą ofertę pomocy skierowanej do bibliotek w zakresie organizowania dostępu do oprogramowania, usług chmurowych, sprzętu itp. w ramach dotacji, zniżek czy darmowego dostępu. Natomiast Leszek Masadyński (Sokrates Software) wygłosił referat pt. *System SowaSQL z książkomatem*.

Podczas szóstej sesji konferencji, *Narzędzia* i usług*i informatyczne w działalności bibliotek*, pierwszy referat, pt. *Katalogi zbudowane z encji: wybrane przykłady*, wygłosił Wojciech Kowalewski (Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie). Autor podał ciekawe dane statystyczne dotyczące wykorzystania internetu i urządzeń mobilnych, a także korzystania z książek i bibliotek przez użytkowników. Następnie przedstawił argumenty świadczące o konieczności ewolucji współczesnych katalogów bibliotecznych i sposobów prezentowania w nich danych katalogowych. Omawiając wdrażane zmiany, W. Kowalewski odniósł się przede wszystkim do konsekwencji wprowadzenia przez Bibliotekę Narodową Deskryptorów Biblioteki Narodowej (dalej: DBN). Zwrócił też uwagę na organizowane szkolenia oraz na to, jaki wpływ miały te zmiany na rozwój oprogramowania stosowanego w krakowskich bibliotekach.

W kolejnym wystąpieniu, pt. *Zmiany w bazach bibliograficznych w związku z wprowadzeniem Deskryptorów BN i dostosowanie struktur baz danych do nowego modelu*, Krystyna Kasprzyk (Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie) na konkretnych przykładach omówiła proces przejścia z języka haseł przedmiotowych na DBN na przykładzie oprogramowania SOWA2SQL, wykorzystywanego podczas opracowywania Bibliografii Małopolski.

Trzeci prelegent ostatniej sesji, reprezentant Instytutu Książki w Krakowie Tomasz Cieślik w swojej prezentacji pt. *MAK+ w kontekście e-usługi OMNIS*, przedstawił dane statystyczne dotyczące korzystania z zasobów opracowywanych w programie MAK+. Następnie omówił zagadnienia ochrony danych osobowych w oprogramowaniu – zwłaszcza w odniesieniu do wprowadzenia RODO. Instytut Książki w 2018 r. zdecydował się na wdrożenie narzędzia Database Activity Monitoring (DAM) w celu ochrony danych na swoich serwerach. T. Cieślik zapowiedział również nową odsłonę portalu szukamksiazki.pl (m.in. zintegrowanie z portalem lubimyczytac.pl czy możliwość geolokalizacji najbliższej biblioteki).

Ostatnie wystąpienia były poświęcone zagadnieniom wolnego oprogramowania wykorzystywanego w bibliotekach. Mariusz Jarocki (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu) wygłosił referat pt. *Open Source w bibliotekach w kontekście 20-lecia istnienia inicjatywy – historia, stan obecny, perspektywy*, dotyczący kwestii wolnych oprogramowań wykorzystywanych w bibliotekach, czyli systemów bibliotecznych (Koha, EverGreen, BiblioteQ, SLIMS), oprogramowania dla bibliotek cyfrowych i repozytoriów (Dspace, Omeka, Eprints, Fedora Commons, Greenstone), a także systemów CMS (m.in. Wordpress, Joomla!, Drupal, Moodle i innych).

Referat pt. *Narzędzia Open Source w działalności bibliotek* zaprezentowała Małgorzata Żak (Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Wola m.st. Warszawy), która na przykładzie projektu Wolskie Regionalia (http://www.wolskieregionalia.waw.pl) zapoznała słuchaczy z tematyką wykorzystania platformy OMEKA do tworzenia archiwów cyfrowych. Autorka podsumowała zalety i zakres prac, jakie musieli wykonać pracownicy biblioteki, tworząc repozytorium. Omówiła praktyczne rozwiązania oraz wskazała na niedociągnięcia systemu.

Ostatni prelegent, Ryszard Dróżdż (Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy – Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego), w wystąpieniu pt. *Narzędzia Open Source w działalności bibliotek* przedstawił funkcjonowanie zintegrowanego systemu bibliotecznego Koha oraz wyszukiwarki zasobów VuFind, której celem jest umożliwienie użytkownikom przeszukiwania i przeglądania wszystkich zasobów biblioteki przez zastąpienie tradycyjnego OPAC.

Większość prelegentów zgodziła się udostępnić publicznie swoje prezentacje. Można je pobrać ze strony konferencji: http://www.sbp.pl/konferencje/konferencja/program?konferencja_id=20459 (15.02.2019).

Tekst w wersji poprawionej wpłynął do redakcji 19 lutego 2019 r.